

रावासत्वात्तथात्वम् । कुवे (वे) राष्ट्रिप्रभृतयोऽप्यत्र ।
 कुज पु० ईप्रत् उजमाज्ज्वं यत् शक० । १ अग्रामार्गे
 राजनि० शब्दगे शब्दमा० । (कुज) शब्दयष्टरोगे पु०
 “हृदयं यदि वा पृष्ठसूत्रं क्रमशः सरुक् । क्रुद्धो
 वायुर्थदा कृथ्यात् तदा तं कुजमादिशेत्” माघवीक्तं
 गङ्गाशष्पम् । ४ तद्युक्ते (कुजो) ति० । “कुजा नीचतयैव
 यान्ति शनकैरात्मक्षणाशङ्कितः” रत्ना० । सच राज्ञामन्तः
 पुरसहायभेदो यथाह सा०द० तद्द्वयोधे इत्युपक्रमे
 “वामनप्रण्डकिरातस्त्वेच्छाभीराः शकारकुजाद्याः”
 अवरोधाधिकारिकुजलक्षणसूक्तं दृ०स० ६६ अ०
 “पञ्चापरे वामनको जघन्यः कुजोऽपरो मण्डलकोऽप्य
 सामी । पूर्वोक्तभूपालुचरा भवन्ति सङ्कीर्णसंज्ञाः शृणु
 लक्षणैस्तान्” । “कुजो नाम्ना यः स शुद्धो ह्यधस्तात्
 क्षीणः किञ्चित् पूर्वकाये नतश्च । हंसासेवी नास्तिको
 ऽर्थैरुपेतो विद्वान् भूरः सूचकः स्यात् कतञ्च । कला-
 स्वभिन्नः कलहप्रियश्च प्रभूतभृत्यः प्रभदाजितश्च । सम्पूज्य
 लोकं प्रजहात्यकस्मात् कुजो ऽयसुक्तः सततोद्यतश्च” ।
 कुजक पु० कौ उजति उज-एवु ल शक० । अतिसुरभिपुष्पे
 दृक्षभेदे “चम्पकात् पुष्पशतकादशोकं पुष्पमुत्तमम् । अशो-
 कपुष्पसाहस्रात् सेवतीपुष्पसुत्तमम् । सेवतीपुष्पसाह-
 स्रात् कुजकं पुष्पसुत्तमम्” शब्दचि० । नरसि० पुरा०
 “कुजकः सुरभिः स्वादुः कषायानुरसः सरः । विदोष-
 शमनो दृष्यः शीतहृत्तां च स सृष्टः” इति भावप्र० ।
 कुज कण्टक पु० कुजः कण्टकोऽस्य । श्वेतखदिरे राजनि०
 कुजा स्त्री कंसभवनस्थे सैरिन्धीभेदे यां पद्मप्राभाकस्य कण्यः
 सुरूपं चकार तत्कथा भाग० १० स्क० ४१ अ० यथा
 “अथ ब्रजन् राजपथेन माधवः स्त्रियं गृहीताङ्गविले-
 सभाजनाम् । विलोक्य कुजां युवतीं वराननां पप्रच्छ यान्तीं
 प्रहसनप्रदः । का त्वं वरोर्वी ! तद्देहातुलेपनं कस्याङ्गने !
 वा कथयस्व साधु नः । देहावयोरङ्गविलेपसुत्तमं अथ
 स्ततस्ते नचिराङ्गविलेपि । सैरिन्धीप्रवाच । दास्यम्यहं
 सुन्दर ! कंससम्पत्ता त्रियक्रनामा ह्यतुलेपकस्मिणि ।
 सङ्गावितं भोजपतेरतिप्रियं विना युवां कोन्यतमस्तद
 र्हति । रूपपेशलभाभुर्थैर्हंसितालापवीक्षिता । धर्षि-
 तात्मा ददौ सान्द्रसुभयोरतुलेपनम् । ततस्तावद्भारगेण
 सुवर्षेतरशोभिना । संप्राप्तपरभागेण शुशुभते सुरञ्जितैः
 प्रसन्नो भगवान् कुजां त्रिवक्रां रुचिराननाम् । ऋज्वीं
 ऋतुं मनश्चक्रे दर्शयन् दर्शने फलम् । पद्मप्राभाकस्य

प्रपदे ह्यङ्गुलोत्तानपाणिना । प्रगृह्य चिबुकोऽध्यात्मसद-
 नीनसदच्युतः । सा तदर्जुसमानाङ्गी दृष्ट्वा शिष्यो-
 धरा । सुकुन्दस्पर्शनात् सद्यो बभूव प्रसदोत्तमा” ।
 कुजास्त्रक न० भारतप्रसिद्धे तीर्थभेदे “ततः कुजाम्बके
 गच्छेत् तीर्थसेवी नराधिप ! । गोसहस्रमवाप्नोति
 स्वर्गलोकं च गच्छति” भा० व० ८४ अ० । तच्च तीर्थं
 ब्रह्मावर्त्तसमीपस्थं तत्रैव विवृतिः ।
 कुजिका स्त्री अष्टवर्षीमां कन्यायाम् । “अष्टवर्षां च
 कुजिका” अन्नदाकल्पः कालसङ्कर्षणशब्दे २०४ पृ० विवृतिः ।
 श्देवीभूर्त्तिभेदे तस्याः पूजादिविधायकं तन्त्रं कुजिका
 तन्त्रत्वेन प्रसिद्धम् तन्त्रसारे तत्प्रमाणं दृश्यम् ।
 कुब्र न० कुबि-आच्छादने रन् ऋज्जेन्द्रेत्यादिना नि० ।
 अरशये उज्ज्वलदत्तः । २ कुण्डे ३ कुण्डले ४ तन्त्रौ
 ५ शरणे ६ शकटे च संक्षिप्तसारवृत्तिः ।
 कुब्र (त्र) क्त्वा पु० कुत्सितो ब्र (त्र) क्त्वा वा टच् । कुत्सिते
 ब्र (त्र) क्त्वाणि टजभावपक्षे कुब्र (त्र) क्त्वाण्युऽप्यत्र ।
 कुम् उन्दने भ्वा० पर० सक० सेट् । कोभति अकौभीत् चुकोभ ।
 ऋ० भा० माधवसंसतोऽयम् । [विवृतिः ।
 कुम् न० कुम्-क । उदके ऋ० भा० माधवः । कुम्ब्यु शब्दे
 कुम्ब्यु ति० कुम्-कस्मिणि घञर्थे क कुम्बसदकमिच्छति क्यच्
 बा० अनङ् ऋन्दसि उ । आत्मनः सेकमिच्छति उदकस्य
 सेक्तरि “ऋन्दस्तुम्ः कुम्बन्यवः ऋ० ५, ५२, १२, कुम्-
 न्यवः कुम्बिरुन्दनकस्मिं” भा० ।
 कुम्बा स्त्री कोः प्रथिव्याः भा । प्रथिवीच्छायायाम् “राहुः
 कुम्बामण्डलगः शशाङ्कम्” ज्योति० । उपरागशब्दे
 १२८५ पृ० विवृतिः । कुगतिस० । २ कुत्सितदीप्तौ । “मा
 वोरसानितभा कुम्बा” ऋ० ५, ५३, ६, “कुम्बा कुत्सित
 दीप्तिः” भा० । इतद्युक्ते ति० ।
 कुम्भत् पु० कुं प्रथिवीं विभर्त्ति ष्ट-क्लिप् । १ भूधरे शैले
 २ सप्तसंख्यायाम् । एकादिशब्दे १५०८ पृ० विवृतिः
 कुम्भेखिकं सप्तशालाकचक्रम् ज्योति० ।
 कुम्भार केलौ अद० चुरा० उभ० अक० सेट् । कुम्भारयति ते
 अचुकुम्भारत् त । कुम्भार्याम् बभूव आस चकार चक्रे ।
 कुम्भार पु० कुम्भारयति क्रीडति, कुम्भितो भारो यस्मात्, कौ-
 मारयति दुष्टान् ष्ट-णिच्-अच् वा । १ कार्तिकेये,
 नाक्षीकौ २ युवराजे, अम० शशुके पक्षिणि ४ अश्ववारके,
 ५ वरुणहस्ते ६ पञ्चवर्षीये, बालके च सेदि० । “कौमारं
 पञ्चमाद्दानं पौण्ड्रं दशमावधि” भाग० १० अधीधर-